

Slabhraí bia, gréasáin bhia agus idirspleáchas

An ceacht i mbeagán focal

Tosaigh le scéal spreagúil faoin bhfál sreach: teastaíonn coinín ón sionnach, teastaíonn féar ón gcoinín. Cad a tharlóidh má imíonn an féar? Léirigh sreabhadh an fhuinnimh beo le cártaí, agus ainmnigh na téarmaí táirgeoir, tomhaltóir agus slabhra bia. Ansin tóg dhá shlabhra bia ó dhúlra na hÉireann ar an gclár bán idirghníomhach (féar → coinín → sionnach; duilleoga darach → bolb → spideog) agus na daltaí ag fógairt an oird. Ceanglaíonn na grúpaí cártaí pictiúr le chéile ina ngréasán bia beag le hainmhithe comhroinnte, agus tarraingíonn siad é ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Ansin bain nasc amháin as gréasán atá ar an mbord tosaigh agus pléigh na hiarmhairtí agus an t-idirspleáchas.

Cuspóirí foghlama

- Slabhraí bia Éireannacha a thógáil ó tháirgeoir go tomhaltóirí ar an gclár bán idirghníomhach
- Nasc bheathaithe a cheangal le chéile i ngréasán bia simplí ina bhfuil gach rud beo le feiceáil uair amháin
- Tuar agus plé a dhéanamh ar a dtarlaíonn nuair a bhaintear nasc amháin

Sula mbuaileann an clog: ullmhúchán

An lá roimh ré, priontáil agus gearr amach tacar iomlán cártaí don ghréasán bia agus thart ar ocht gcárta saighde do gach grúpa; cuir gach tacar i mála le píosa gearr sreangáin nó olla. Coinnigh grian/féar/coinín/sionnach agus grian/duilleoga darach/bolb/spideog réidh le tarraingt ar an gclár, chomh maith le paca breise amháin don ghréasán 'bain nasc' ar an mbord tosaigh.

Ábhair

Mír	Méid	Do gach	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
cártaí pictiúr don ghréasán bia (an ghrian roghnach, ar an gclár bán idirghníomhach amháin; tacar le priontáil: féar, duilleoga darach, seamair, coinín, bolb, drúchtín, péist talún, spideog, smólach, gráinneog, sionnach, clamhán)	1	grúpa	ábhar inphriontáilte curtha ar fáil	cártaí ainmneacha lámhscríofa ar pháipéar athchúrsáilte má tá teorainn le priontáil
cártaí saighde ar a bhfuil na focail 'á ithe ag'	8	grúpa	ábhar inphriontáilte curtha ar fáil	stiallacha páipéir ar a bhfuil saighead tarraingthe
píosaí sreangáin nó olla chun naisc chomhroinnte i ngréasán a mharcáil	3	grúpa	an seomra ranga	snáth, fuíoll olla, nó naisc as taos greamaitheach in-athúsáidte
clúdaigh litreach nó tráidirí chun tacar cártaí gach grúpa a choinneáil	1	grúpa	an seomra ranga	málaí ziplock nó boscaí athchúrsáilte
Leathanach na Dialainne Imscrúdaithe	1	dalta	ábhar inphriontáilte curtha ar fáil	páipéar glan mura bhfuil leathanach na dialainne ar fáil

Aird ar shábháilteacht

Obair le cártaí agus sreangán amháin: níl teas, uirlisí ná contúirt lasmuigh i gceist. Seachain contúirtí tuislithe má iompraíonn grúpaí gréasán críochnaithe go dtí an bord tosaigh.

Céimeanna teagaisc

- **Fuinneamh ag gluaiseacht:** Ná scríobh ach conair fuinnimh, táirgeoir, tomhaltóir agus slabhra bia ar an gclár. Coinnigh gréasán bia agus idirspleáchas siar go fóill. Léirigh slabhra amháin os ard le trí chárta: grian → féar → coinín → sionnach, agus mínigh go gciallaíonn an tsaighead 'téann an fuinneamh an treo seo' nó 'á ithe ag'. Sula dtosaíonn aon obair ghrúpa, déileáil roimh ré le saigheada a tharraingítear i dtreo na creiche agus leis an smaoineamh gur táirgeoir í an ghrian.
- **Tóg slabhra bia Éireannach:** Tusa a tharraingíonn na cártaí; fógraíonn na daltaí an t-ord: grian, féar, coinín, sionnach. Iarr ar an rang atá ag faire aontú le gach suíomh sula ndaingníonn tú é. Ceisteanna spreagtha: Cá dtosaíonn an fuinneamh? Cé acu cárta an chéad táirgeoir beo? Dá mbeadh an tsaighead dírithe an bealach mícheart, cén scéal a d'inseodh sí?
- **Tóg slabhra eile ar an gclár:** Glan an clár agus déan arís é le grian, duilleoga darach, bolb, spideog ionas go n-oibreoidh siad amach an patrún arís seachas é a mheabhrú. Ná nocht an t-ord críochnaithe dóibh. Má tá muinín ag an rang, atóg féar → coinín → sionnach os ard gan aon chárta ar an scáileán chun a léiriú go n-oibríonn an patrún i gcás eile freisin.
- **Tóg slabhraí agus gréasán:** Tarraing sceitse de shampla an smólaigh (féar → drúchtín → smólach agus duilleoga darach → bolb → smólach) sula n-osclaítear na tráidirí. Roinn an obair ina céimeanna ó bhéal: sórtáil na plandaí agus na hainmhithe, leag amach conair amháin a thosaíonn le planda, ceangail an dara conair ag ainmhí atá sa dá chonair, gan ach cárta amháin a úsáid don ainmhí sin, agus seiceáil go bhfuil gach saighead dírithe i dtreo an ainmhí a itheann an bia. Siúil timpeall ag ainmniú na dtáirgeoirí os ard; ná húsáid an phéist talún ach mar bhia don spideog nó don ghráinneog.
- **Taifead do ghréasán bia:** Tarraingíonn na daltaí gréasán a ngrúpa féin ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe: is leor cúig nó sé cinn de rudaí beo. Meabhraigh dóibh: planda tosaigh soiléir, saigheada i dtreo ghluaiseacht an fhuinnimh, dhá chonair ar a laghad ceangailte le chéile, agus lipéid a bheadh dalta eile sa rang in ann a léamh.
- **Bain nasc:** Tabhair gréasán críochnaithe ó ghrúpa amháin (nó atóg gréasán simplí don rang ar fad) go dtí an bord tosaigh. Taispeáin an focal idirspleáchas uair amháin, faigh tuar ciúin ó na daltaí (lámha ar an gceann / lámha ar na guailí), ansin tóg ainmhí comhroinnte amach as an ngréasán i ndáiríre ionas go dtitfidh na saigheada agus an sreangán síos. Fiafraigh cé a chailleann bia, cé a d'fhéadfadh níos mó bia a bheith aige, agus cad a tharlaíonn do na plandaí; déan arís é uair amháin agus táirgeoir á bhaint.

Cad ba cheart a bheith le feiceáil

Ba cheart go mbeadh na slabhraí ar an gclár socair mar seo: grian → féar → coinín → sionnach agus grian → duilleoga darach → bolb → spideog, agus na saigheada dírithe i dtreo an ainmhí a itheann an bia. Léiríonn gréasáin na ngrúpaí planda ag bun gach conaire, cárta amháin do gach orgánach, agus ainmhí comhroinnte amháin ar a laghad a bhfuil dhá nasc nó níos mó aige. Nuair a bhaintear tomhaltóir, bíonn easpa bia ar roinnt sealgairí; nuair a bhaintear táirgeoir, cuirtear isteach go mór ar an ngréasán ar fad. Má tá gréasán aisteach, is gnách go bhfuil na saigheada an bealach mícheart nó go dtosaíonn sé le hainmhí: fiafraigh arís cén treo a ghluaiseann an fuinneamh.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Tarraingíonn na daltaí saigheada i dtreo na creiche mar 'téann an sionnach sa tóir ar an gcoinín'.** Lean an slabhra le do mhéar i dtreo an ainmhí a itheann an bia agus abair arís é i bhfocail chruinne: ciallaíonn an tsaighead go dtéann an fuinneamh an treo seo, nó 'á ithe ag'. Cruthaigh saighead mhícheart amháin arís ar an gclár agus fiafraigh cén scéal mícheart atá á insint aici.
- **Tugann na daltaí táirgeoir ar an ngrian nó cuireann siad ainmhí ar dtús sa slabhra.** Coinnigh cártaí na gréine agus an fhéir taobh le taobh: is í an ghrian foinse an fhuinnimh; is é an planda glas an chéad táirgeoir beo. Iarr orthu an táirgeoir ar a dtráidire féin a ainmniú sula gcuireann siad sealgairí leis.
- **Nuair a bhaintear nasc, ceapann na daltaí nach dtéann sé i bhfeidhm ach ar an ainmhí a d'ith é.** Tar éis duit an cárta a ardú, leathnaigh an plé céim amháin suas agus síos an gréasán: Cé a chailleann bia? Cé a d'fhéadfadh níos mó bia a bheith aige? Cad a d'fhéadfadh tarlú do na plandaí? Déan nasc éadrom leis an bhfáth a bhfuil gréasán níos sábháilte ná slabhra aonair.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tabhair trí chárta tosaigh (féar, coinín, sionnach) atá ceangailte le chéile cheana le fáiscín, ionas go mbeidh slabhra amháin ag obair ag an ngrúpa sula gceanglaíonn siad an dara conair leis. • Bíodh siad ina suí ag bord an mhúinteora chun na cártaí a shórtáil ina bplandaí agus ina n-ainmhithe ar dtús; ansin ní chuireann siad saigheada ach ar chonair ghearr amháin.	• Tabhair dúshlán dóibh siúd a chríochnaíonn go luath nasc comhroinnte eile a chur leis an tacar cártaí céanna, agus fós gan ach cárta amháin do gach rud beo. • Fiafraigh díobh cén fáth a bhfuil gach saighead dírithe mar atá sula dtarraingíonn siad an gréasán.	• Iarr orthu an clamhán a chur san áireamh gan an riail 'an táirgeoir ar dtús' a bhriseadh, nó a mhíniú cén fáth a bhfuil gréasán níos sábháilte ná slabhra aonair nuair a imíonn nasc amháin. • Sa phlé 'bain nasc', iarr orthu iarmhairt a thuar atá dhá chéim ón gcárta atá in easnamh.

Nasc traschuraclaim

Nasc le gnáthóga áitiúla sa Tíreolaíocht: rianaigh na naisc chéanna idir táirgeoirí agus tomhaltóirí i bhfál sceach, i bpáirc nó i ngairdín na scoile atá ar eolas ag na daltaí cheana.